

## ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СІМ'Ю У ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

**Тетяна Валько**

асистентка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,  
Кам'янець-Подільський національний університет  
імені Івана Огієнка,  
E-mail: [tanya.valko@ukr.net](mailto:tanya.valko@ukr.net)

Проблема формування уявлень про сім'ю у дітей з інтелектуальними порушеннями є актуальною, оскільки вони часто відчують труднощі у розумінні та формуванні сімейних взаємин. Діти потребують підтримки та допомоги у процесі усвідомлення значення родини, відповідальності та труднощів її створення. Водночас порушення інтелектуального розвитку обумовлює звужений обсяг та недостатню диференційованість змісту уявлень про самостійне сімейне життя.

Окремі аспекти проблеми підготовки дітей з інтелектуальними порушеннями різних вікових категорій до самостійного сімейного життя в контексті їхнього статевого виховання представлені в наукових працях Н. Бастун, О. Денисової, В. Левицького, М. Матвєєвої, С. Миронової, А. Мухіної та ін.; морального – О. Вержиховської, І. Єременка, О. Хохліної та ін.; сімейної соціалізації – О. Мастюкової, Н. Павлюк та ін.; психологічної готовності – А. Іваненко та ін..

**Метою статті** є узагальнення умов ефективного формування уявлень про сім'ю в учнів з інтелектуальними порушеннями в межах інклюзивного навчання.

Оскільки навчання дітей з інтелектуальними порушеннями відрізняється від навчання дітей з типовим розвитком, потрібні спеціальні програми, методики та підходи їх підготовки до створення власної сім'ї. Важливо, щоб ці підходи були індивідуалізованими та враховували особисті потреби та можливості кожної дитини. Важливість цієї роботи полягає у тому, що це допомагає дітям з інтелектуальними порушеннями усвідомити значення

сімейних стосунків в житті людини. Уявлення про сім'ю розширюють спектр соціальних уявлень.

Важливими умовами ефективного формування уявлень про сім'ю дітей з інтелектуальними порушеннями в межах інклюзивного навчання є:

1. Створення безбар'єрного середовища. Це означає, що необхідно забезпечити наявність доступу до фізичного середовища, інформації та матеріалів, які можуть допомогти дітям з інтелектуальними порушеннями зрозуміти та засвоїти інформацію про сімейне життя.

2. Залучення батьків. Фахівцям інклюзивного закладу освіти необхідно забезпечити ефективну взаємодію з батьками дітей з інтелектуальними порушеннями та надавати їм необхідну інформацію у процесі формування уявлень про сім'ю. Саме з власної сім'ї дитина виносить у доросле життя перші уявлення про морально-людські цінності, норми поведінки, характер взаємовідносин між людьми. В сім'ї діти з інтелектуальними порушеннями наслідують близьких, орієнтуються на їхні соціальні та моральні установки. Тому психологічна зрілість батьків, їхні ідеали, досвід соціального спілкування найчастіше мають вирішальне значення в розвитку дитини. Батьки мають забезпечити дітям позитивний досвід спілкування та взаємодії з родиною, а також підтримувати розвиток соціальної компетентності у повсякденному житті. Вони можуть допомогти педагогам зрозуміти потреби та особливості своєї дитини, а також надавати інформацію про актуальний стан родинних взаємин.

3. Комбінування різних методів навчання. Фахівці можуть використовувати візуальні засоби, зокрема: малюнки, фотографії та відео, щоб допомогти дітям з інтелектуальними порушеннями зрозуміти та запам'ятати інформацію про родину. Наприклад, можна показувати фотографії різних родин та спільно обговорювати їх структуру та особливості. Цінним засобом формування уявлень про сімейне життя є обговорення творів художньої літератури. Доцільно використовувати різноманітні ігрові засоби. Наприклад, організовувати рольові ігри під час яких учні відтворюють різні аспекти

ведення сімейного побуту. Важливо регулярно проводити бесіди з метою своєчасної корекції деструктивних уявлень про сімейне життя.

4. Використання позитивного підкріплення для мотивації дітей з інтелектуальними порушеннями до вивчення понять про сім'ю. Це може містити похвалу, особистий зразковий приклад, акцент на позитивні аспекти сімейного життя.

Отже, формування уявлень про сімейне життя у дітей з інтелектуальними порушеннями є важливим напрямом корекційно-виховної роботи в умовах інклюзивного навчання, що допомагає розвивати соціальну компетентність, навички взаємодії та спілкування з членами родини, розв'язання конфліктів, розуміння емоцій та ін. Перспективою розгортання дослідження в зазначеному напрямі є розробка змісту та методів формування уявлень про сім'ю у дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзивного навчання.

*Список використаних джерел:*

1. Валько Т. І. Уявлення про сімейні стосунки як умова створення своєї власної сім'ї особами з інтелектуальними порушеннями: *Актуальні питання колекційної освіти* : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський, 2020. Вип. 16., т. 2. С. 46–56.
2. Іваненко А. С. Формування уявлень про майбутню сім'ю у розумово відсталих підлітків : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.08. Київ, 2016. 254 с.
3. Левицький В. Е. Особливості підготовки учнів старших класів з порушеним інтелектом до сімейного життя. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна*. Кам'янець-Подільський, 2011. Вип. 17 (2). С. 116–121.
4. Павлюк Н. В. Рівень підготовки до сімейного життя розумово відсталих старшокласників як предмет соціально-педагогічного дослідження. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22 (8). С. 185–193.